

УДК 006.01:623.4

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРИ ВІЙСЬКОВО- ТЕХНІЧНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ

Олександр Зайківський,
*старший науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України*

Розглянуто можливі порушення прав інтелектуальної власності при здійсненні міжнародного військово-технічного співробітництва (ВТС) України залежно від специфіки цієї діяльності. Проаналізовано законодавство України, що регулює діяльність, пов'язану з ВТС, стосовно забезпечення охорони інтелектуальної власності. Зазначено важливість охорони інтелектуальної власності на всіх етапах ВТС і необхідність удосконалення законодавства щодо врегулювання питань охорони інтелектуальної власності у сфері ВТС з іноземними державами, державного контролю в цій сфері, а також повноважень і відповідальності суб'єктів ВТС.

Ключові слова: оборона, інтелектуальна власність, порушення прав

Військово-технічне співробітництво України з іноземними державами є складовою не тільки державної зовнішньої політики, а також і внутрішньої політики, тому що розглядається як один з основних чинників науково-технологічного розвитку вітчизняного оборонно-промислового комплексу (ОПК), джерело надходження коштів для розробки новітніх технологій, створення та закупівлі озброєння й військової техніки (ОВТ) для потреб Збройних Сил України, інших військових формувань і правоохоронних органів України [1].

Сучасні тенденції розвитку міжнародного ринку ОВТ свідчать про постійне зростання ролі трансферу військових технологій у галузі ВТС.

Дослідження, здійснені іноземними та вітчизняними науковцями, показують, що збільшення обсягів експорту

Олександр Оністрат,
*старший науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України, кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник*

високотехнологічної продукції не тільки позитивно впливає на економічний розвиток держави, але також є необхідною умовою такого розвитку [2; 3; 4].

За таких умов трансфер військових технологій може стати інноваційним напрямом розвитку вітчизняної економіки. Особливо це стосується ОПК України. Наша держава не тільки має значний потенціал щодо експорту військових технологій, але й сама потребує отримання новітніх технологій для

забезпечення переозброєння Збройних Сил України сучасним ОВТ.

Створення новітніх технологій передбачає використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ), що зумовлює зростання ролі правової охорони їх використання, особливо при ВТС.

Тож актуальними є визначення та аналіз можливих порушень прав інтелектуальної власності при здійсненні міжнародного ВТС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вдосконалення ВТС перебувають у фокусі досліджень провідних українських науковців, серед яких В. Горбулін, В. Бегма, В. Бадрак, О. Свергунов, О. Шевченко, Б. Щеглюк та ін., що свідчить про значний науковий інтерес до цієї проблематики. Проте питання, пов'язані із забезпеченням охорони інтелектуальної власності при ВТС, особливо при експорті військових технологій, лишаються поза детальною увагою.

Сьогодні ринок озброєння дедалі більше орієнтується на закупівлю ефективних технологічних рішень. Передання технологій стає невід'ємною частиною більшості контрактів, а замовники спецпродукції (Україна також) все частіше мають намір одержувати разом з продукцією доступ до технологій її виробництва.

Україна поступово виходить на етап переозброєння своїх Збройних сил новітніми зразками ОВТ, що передбачає суттєві зміни оборонної промисловості. Підприємства ОПК все більше розраховують на взаємодію з міжнародними партнерами в галузі обміну технологіями та налаштовуються на створення спільних підприємств і реалізацію спільних високотехнологічних науково-виробничих проектів.

Тож подальше міжнародне ВТС передбачає декілька аспектів. По-перше, це обмін технологіями та реалізація спільних проектів з розробки та виробництва нової номенклатури ОВТ. По-друге, створення та реалізація про-

ектів з просування на ринки третіх країн спільно підготовлених зразків ОВТ.

Однак відсутність в Україні досвіду торгівлі технологіями призводить до ситуацій, коли розроблена в Україні за державні кошти технологія оборонного призначення передається іноземному замовнику за безцінь.

Як зазначають фахівці [5–8], значну проблему українським експортерам створює незахищеність інтелектуальної власності. У 2002 р. Україна поставила до Китаю два комплекти автоматизованих комплексів радіоелектронної боротьби (РЕБ) Мандат-Б1Е (використовується для придушення наземних радіостанцій). Система призначалася для китайської армії. Тепер антена та комплекс РЕБ, схожі на встановлені в Мандат-Б1Е, фігурують у каталозі китайської компанії China Electronic Technology Import & Export Corporation. Експерти прогнозують, що можна чекати копіювання двигунів українського ВАТ «Зоря-Машпроект» для десантних кораблів на повітряній подушці [5].

Питання захисту інтелектуальної власності вельми важливі в контексті функціонування міжнародного ринку ОВТ, на якому військові технології часто є важелем економічного та політичного впливу. Наприклад, свого часу Швеція не змогла здійснити експорт винищувачів до Південно-Африканської Республіки тільки тому, що представники американської компанії, яка була власником патенту на технологію виробництва одного з вузлів винищувача, не надали згоду на здійснення її експорту [6].

Водночас деякі фахівці розглядають можливість експорту незапатентованих вітчизняних технологій до азійських і африканських держав. Українські експортери технологій стверджують, що, експортуючи військову технологію, наприклад у Китай, зовсім не обов'язково патентувати цей виріб за встановленою міжна-

родною практикою [7]. Проте експорт незапатентованих військових технологій має низку потенційних загроз. Наприклад, відомий у світі автомат Калашникова виробляють майже у 20 країнах, однак коли така зброя застосовується під час вирішення внутрішніх конфліктів у найменш економічно розвинених державах, міжнародне співтовариство зазвичай вказує на Росію та Україну як на найбільш можливих експортерів такого озброєння. А це, безумовно, негативно впливає на міжнародний імідж нашої держави [7]. Саме тому експерти погоджуються, що для успішного експорту військових технологій Україна має суттєво підвищити якість системи охорони інтелектуальної власності як важливого інструменту міжнародних економічних відносин.

Як зазначає Б. Щеглюк [2], здійснення експорту військових технологій, з одного боку, відбувається з урахуванням принципів, які регламентують процеси міжнародного трансферу технологій загалом, а з другого, — має певні особливості.

Тож, на думку більшості науковців, аналіз питань експорту вітчизняних військових технологій потрібно здійснювати беручи до уваги загальні особливості експорту технологій, та специфіку ВТС і функціонування військово-промислового сектору економіки.

Оскільки товари військового призначення та подвійного використання (ВППВ) створюються на основі ОПІВ, то права на ці об'єкти потребують відповідної охорони, здійснення якої при ВТС має свої особливості. Ці особливості пов'язані з таким:

- 1) необхідне забезпечення національних інтересів і безпеки держави, збереження секретної та конфіденційної інформації;
- 2) важливо забезпечити охорону інтелектуальної власності на різних рівнях взаємодії суб'єктів ВТС;
- 3) ОПІВ створюються при виконанні різних проектів:

- власних проектів з перспективою продажу продукції за кордон;
  - на замовлення іноземного замовника;
  - під час спільних проектів;
- 4) ОПІВ підлягають різним формам правової охорони;
  - 5) використовуються ОПІВ, права на які належать різним суб'єктам;
  - 6) необхідністю забезпечувати охорону ОПІВ на різних етапах ВТС.

Більш детально особливості охорони інтелектуальної власності при здійсненні міжнародного ВТС, на які необхідно зважати при врегулюванні комплексу питань щодо забезпечення права власності на результати інтелектуальної діяльності, ми розглядали в попередніх публікаціях [9; 10].

Забезпечення належної охорони інтелектуальної власності при здійсненні ВТС полягає, насамперед, у своєчасному виявленні та недопущенні порушень прав інтелектуальної власності, визначених законодавством України.

Конституція України встановлює, що виключно законами України визначаються, зокрема, засади зовнішньоекономічної діяльності, основи національної безпеки, правовий режим власності [14]. Ці три складові визначають суть ВТС України з іноземними державами.

Сфера ВТС регулюється законами України, а також указами Президента України та постановами Кабінету Міністрів України. Загалом у сфері ВТС діє понад 100 нормативно-правових актів.

Проте окремого закону, який мав би врегулювати всі питання щодо здійснення ВТС, зокрема й числі забезпечення охорони інтелектуальної власності, досі немає.

Порядок державного контролю за здійсненням ВТС визначено постановами Кабінету Міністрів України. У цих документах виписано все, що стосується ВТС, окрім того, який орган конкретно та яким чином здійснює контроль за охороною інтелектуальної власності.

Цього недостатньо для врегулювання хоча б основних гострих проблем, які постають при комерціалізації ОПІВ, створених за державні кошти, а тим паче належать до сфери національної безпеки та оборони.

Кодексом України про адміністративні правопорушення [15] визначено перелік порушень законодавства в галузі державного експортного контролю, проте в цьому переліку не зазначені порушення щодо забезпечення ОПІВ при здійсненні зовнішньоекономічних операцій.

Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» [16] визначає перелік порушень вимог законодавства в галузі державного експортного контролю, в якому відсутні порушення, що стосуються забезпечення охорони прав інтелектуальної власності.

Законодавством не врегульовано питання щодо запобігання поданню заявок на винаходи в зарубіжні країни без попереднього подання заявок в Україні, що, зокрема, призводить до неконтрольованого витоку нових технологій та їхніх інтелектуальних складових за кордон. Кримінальним кодексом України [17] не визначено відповідальності за вчинення зазначених дій.

Аналіз законодавства дозволяє дійти висновку, що саме в законодавстві закладені основні причини можливих порушень прав інтелектуальної власності, зокрема при здійсненні ВТС.

Усі ці фактори спричинені одним — відсутністю уваги та зацікавленості з боку центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) у забезпеченні прав держави стосовно ОПІВ, як це відбувається в провідних країнах світу.

Президент України неодноразово звертав увагу ЦОВВ на проблеми, пов'язані з дотриманням національних інтересів при комерціалізації ОПІВ у процесі ВТС. Зокрема, зазначалося, що до істотних внутрішніх факторів, які безпосередньо впливають на розви-

ток ВТС, належать невизначеність механізмів і недосконалість нормативно-правової бази щодо використання ОПІВ [12, 18]. У державі лишаються законодавчі неврегульованими питання, що ускладнюють трансфер технологій військового призначення та подвійного використання.

Рада національної безпеки і оборони України (РНБО) у своєму рішенні від 27.03.2009 р. [19] констатувала, що сучасний стан ВТС свідчить про потребу в удосконаленні регулювання питань формування та реалізації державної політики у сфері ВТС з іноземними державами, засад державного регулювання й державного контролю в цій сфері, а також повноважень учасників і суб'єктів ВТС. Відсутність комплексного, адекватного пріоритетним інтересам національної безпеки й оборони законодавчого регулювання питань ВТС, призвела до неузгоджених дій органів державної влади та суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів, що, в свою чергу, гальмує розвиток такого співробітництва, завдає шкоди національним інтересам України в зазначеній сфері. Тож РНБО запропонувала Президентові України внести проект Закону України «Про військово-технічне співробітництво з іноземними державами» на розгляд Верховної Ради України та визначити його як невідкладний для позачергового розгляду парламентом. Минуло майже 10 років, а закон так і не прийнято, маємо лише різні проекти.

Як бачимо, Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України виступають за врегулювання питань дотримання національних інтересів і безпеки держави при комерціалізації ОПІВ, зокрема при ВТС, проте ці проблеми залишаються актуальними й сьогодні. Звісно, що без ефективного та невідкладного вирішення цих проблем перспективи соціально-економічного розвитку України, її національної безпеки, входження до світового співтовариства як

інтелектуально й економічно розвинутої держави можуть бути поставлені під сумнів. Має бути запроваджений більш ефективний захист прав на результати наукових досліджень та інших прав інтелектуальної власності від їх несанкціонованого використання, передання інтелектуальних здобутків, створених за державним коштом, за межі України.

Отож, питанням охорони інтелектуальної власності при ВТС наші законодавці приділяють недостатньо уваги, вони так і не змогли (чи не захотіли) вирішити наявні проблеми в цій сфері. І це основне порушення, за яке мали б понести відповідальність (колективну та персональну) ЦОВВ, що забезпечують проведення ВТС, і конкретні посадовці цих ЦОВВ. Адже відсутність законодавчого врегулювання проблем охорони інтелектуальної власності при розробленні ОВТ і в процесі ВТС призводить до низки інших порушень.

Як зазначає В. Бегма [5], в Україні відсутня необхідна законодавча база у сфері ВТС, використання механізмів лізингу, офсету, ліцензійного чи спільного в кооперації з іноземними країнами виробництва ОВТ.

Охорона інтелектуальної власності при здійсненні ВТС повинна забезпечуватися насамперед двосторонніми угодами щодо цього питання, угодами про захист таємної інформації та національним законодавством країн-учасниць договору. Зазначені угоди мають визначати основні принципи укладання договорів (контрактів) і бути спрямовані на взаємну охорону інформації, недопущення порушення прав на результати інтелектуальної діяльності при їх використанні у процесі ході ВТС.

Проте перелік країн, з якими Україна уклала двосторонні угоди про ВТС і про взаємний захист таємної інформації, є доволі обмеженим (що заважає будувати нормальні відносини з іноземними оборонними фірмами) [5].

З часу незалежності станом на 21.09.2017 р. держава Україна є учасни-

цею понад 260 міжнародних угод у сфері оборони, зокрема 40 — щодо ВТС, 37 — у сфері захисту інформації [11].

І лише 2 угоди укладено щодо охорони інтелектуальної власності при ВТС — з Російською Федерацією та Республікою Білорусь.

Але ж саме в міждержавних угодах має здійснюватися узгодження на державному рівні порядку взаємної охорони інтелектуальної власності в процесі співробітництва.

Прикладом комплексного підходу до врегулювання всього комплексу питань при здійсненні міжнародного ВТС є взаємодія між Україною та Республікою Білорусь щодо укладення угод не лише про військово-технічне співробітництво, а також про взаємне забезпечення захисту державних секретів, про проведення спільних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у галузі озброєння та військової техніки і про взаємну охорону прав на результати інтелектуальної діяльності, що створені та надані в процесі двостороннього військово-технічного співробітництва.

Здійснюють міжнародне співробітництво суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності після отримання повноважень на право здійснення експорту продукції в рамках виконання міжнародних договорів про ВТС за умови отримання висновку ЦОВВ щодо можливості надання суб'єкту відповідних повноважень. При цьому погоджуються:

- план заходів щодо забезпечення правового захисту державних інтересів під час передання іноземним замовникам об'єктів права інтелектуальної власності, що містяться в товарах військового призначення, які пропонуються для експорту;
- документи про тактико-технічні характеристики зразків ОВТ, а також основні дані щодо науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт зі створення (модернізації) ОВТ, які можуть бути предметом обговорення під час пе-

реговорів з іноземними суб'єктами господарської діяльності.

При розробленні та погодженні плану заходів щодо забезпечення правового захисту державних інтересів під час передачі іноземним замовникам ОПІВ, які містяться в товарах військового призначення, що пропонуються для експорту, можливі такі порушення, прав інтелектуальної власності:

- формальне відпрацювання зазначених планів, без визначення конкретних заходів щодо аналізу конструкторської, технологічної та іншої технічної документації, що розробляється й стосується товарів військового призначення, з метою виявлення охороноздатних технічних рішень і підготовки необхідних матеріалів для своєчасного патентування, ситуації щодо використання прав на ОПІВ в Україні та в країні-імпортері, виявлення в Україні та в країні-імпортері можливих порушень прав власників чинних охоронних документів і заявників на ОПІВ;
- формальний розгляд зазначених планів посадовцями ЦОВВ при їх погодженні та відсутність контролю за виконанням зазначених планів і здійсненням заходів щодо забезпечення захисту продукції, яку розроблено та виготовлено підприємствами ОПК і яка є їхньою інтелектуальною власністю.

Пошук іноземних замовників передбачає також здійснення рекламно-виставкової та маркетингової діяльності, зокрема й демонстрування зразків продукції військового призначення, інформаційний обмін і проведення переговорів з партнерами.

При цьому можливе розкриття інформації, і про ОПІВ, які мають важливе значення для створення зразків ОВТ.

Порядок отримання дозволу на участь у таких заходах регламентується постановами Кабінету Міністрів України, в яких жодним чином не визначено порядок забезпечення охорони

інтелектуальної власності, що уможливорює порушення прав інтелектуальної власності, зокрема не здійснюється захист зовнішнього вигляду (форми) зразків ОВТ або певних їх вузлів з метою нерозголошення важливої інформації стосовно зразків ОВТ, які експортуються, шляхом отримання патенту на промисловий зразок як в Україні, так і в країнах, які є потенційними споживачами продукції, або встановленням виставкового пріоритету, а також застосуванням будь-яких механічних способів для маскуванню форми важливих вузлів зразків ОВТ.

Проведення інформаційного обміну та переговорів щодо експорту товарів військового призначення можуть здійснювати суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, що мають відповідні повноваження на експорт таких товарів [20].

Підставою для проведення переговорів, пов'язаних з укладенням зовнішньоекономічних договорів про здійснення міжнародних передач товарів, є позитивний висновок Держекспортконтролю, що дається за результатами експертизи в галузі експортного контролю.

Порядок державного контролю за проведенням переговорів передбачає:

- отримання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності висновків Держекспортконтролю щодо можливості проведення переговорів;
- укладення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності договорів (контрактів) з іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- подання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності до Держекспортконтролю звітів про підсумки проведення переговорів з іноземними суб'єктами господарської діяльності [20].

Форму та зміст звіту про підсумки проведення переговорів, пов'язаних з укладенням зовнішньоекономічних договорів, визначає Держекспортконтроль. Проте ні в постанові Кабінету Міністрів України, ні в наказі Держекспортконт-

ролю нічого не говорить про те, яким чином здійснювати охорону інтелектуальної власності під час переговорів.

Укладання договорів з установами та підприємствами інших держав здійснюється відповідно до законодавства України про ВТС з іноземними державами на підставі міжнародних угод. Оскільки міждержавних угод щодо охорони інтелектуальної власності практично не укладено, то й зовнішнь-економічні договори (контракти) про здійснення експорту технологій, зокрема і як результатів відповідних робіт, не містять положень щодо охорони прав інтелектуальної власності або щодо визначення обсягу та порядку передавання права до іншої особи, як це передбачено постановою Кабінету Міністрів України [20].

Тому при укладенні договорів про ВТС не здійснюється узгодження на рівні учасників ВТС порядку охорони та розподілу прав на ОПІВ, створені кожною зі сторін. Отож можливі такі порушення прав інтелектуальної власності:

- не визначається порядок використання попередньої (проприорієтарної) інтелектуальної власності, а також взаємодія щодо використання ОПІВ, створених третьою стороною;
- суб'єкт ВТС не укладає договори з патентовласниками (авторами ОПІВ) про передавання прав власності на ОПІВ та виплату винагороди;
- сторони не визначають:
  - ОПІВ та інші результати інтелектуальної діяльності, створення, використання чи передавання прав на які обґрунтовано передбачаються при виконанні договорів (контрактів);
  - внесок кожної зі сторін у роботу, що виконується, зокрема й ОПІВ, які використовуються;
  - частки сторін щодо новоствореної інтелектуальної власності;
  - суб'єкти права інтелектуальної власності;

- зобов'язання сторін щодо забезпечення охорони прав на створені (використані) ОПІВ;

- види й обсяг застосування використовуваних ОПІВ на територіях держав сторін, а також на територіях третіх держав;

- порядок відшкодування збитків, заподіяних одній стороні в результаті використання ОПІВ, які їй належать, без її згоди другої сторони;

- права кожної сторони на використання конфіденційної інформації та їхні обов'язки щодо забезпечення охорони такої інформації;

- умови та порядок передавання, обміну й/або публікації відомостей про отримані ОПІВ;

- порядок розгляду спорів щодо прав інтелектуальної власності;

- порядок виплати винагород авторам ОПІВ, які використовуються в товарах військового призначення;

- застереження щодо порушень прав у сфері інтелектуальної власності, недопущень передавання ОПІВ третім особам без відповідного дозволу власника й уповноважених державних органів;

- умови розподілу створеної інтелектуальної власності між сторонами договору на час припинення дії договору чи після його закінчення;

- доцільність і порядок отримання правової охорони ОПІВ, отриманих у процесі реалізації договорів (контрактів), або забезпечення конфіденційності інформації щодо таких ОПІВ;

- права однієї зі сторін у разі, якщо інша сторона, що взяла на себе зобов'язання щодо забезпечення правової охорони створеної інтелектуальної власності, не виконує їх.

Яскраві приклади не лише можливості, але і практичного здійснення зазначених порушень наводить Д. Менделєєв у своїй публікації [13]. Він зазначає, що попри протиборство

Міністерства оборони України та концерну «Укроборонпром» у сфері оборонного замовлення, вони мають спільну позицію — байдуже ставлення до питань інтелектуальної власності. Досі Міністерство оборони України, ні підприємства ОПК не переймаються питаннями правового врегулювання використання інтелектуальної власності, створеної за бюджетні кошти, виділені на реалізацію оборонного замовлення.

Автор зазначає, що за фактами незаконного використання інтелектуальної власності, що створена при виконанні науково-дослідних робіт у рамках оборонного замовлення, прокуратурою вже заведені кримінальні справи, зокрема щодо збитків, які завдали державі посадові особи державного підприємства «Науково-дослідний інститут «Штурм»», які привласнили документацію на зразок виробу для комплексу протиповітряної оборони С-300, а також щодо неправомірного використання державним підприємством «Фотоприлад» без дозволу Міністерства оборони України конструкторської документації на комплектуючі вироби для танків «Оплот», що постачаються армії Таїланду [13].

Крім того, Міністерство оборони України протягом майже 5 років не може оформити права інтелектуальної власності на виріб «Квітник» — 152-міліметровий снаряд з лазерною голівкою самонаведення, що не заважає державній компанії «Укрспецекспорт» заробляти на експортних поставках цих снарядів і технічної документації до Польщі [13].

На думку автора, неможливо собі уявити, яких збитків зазнала держава у цій сфері, якщо ще в 2008 р., за оцінками експертів, вартість незареєстрованих нематеріальних активів на оборонних підприємствах держави сягала 15–18 млрд грн, а в космічному комплексі — 20–25 млрд грн. Як висновок автор зазначає, що при такому халатному ставленні до державної власності

немає нічого дивного в тому, що права на технології для станції «Кольчуга» належать конкретним фізичним особам, як і на технічну та технологічну документацію для авіаційних двигунів, броньову сталь, гранатомети та бронетранспортери деяких типів [13].

Ці порушення призводять до відсутності ефективного захисту не тільки прав авторів ОПІВ, а також державних інтересів під час передання іноземним замовникам ОПІВ, які містяться в товарах військового призначення, що пропонуються для експорту.

Сучасний стан охорони інтелектуальної власності в процесі ВТС свідчить про необхідність удосконалити регулювання питань формування та реалізації державної політики у сфері ВТС з іноземними державами, засади державного контролю в цій сфері, а також повноваження суб'єктів ВТС.

Недосконалість правової бази дає юридичну можливість несанкціонованого використання ОПІВ, що створюються при виконанні державного оборонного замовлення, зокрема й (особливо) при здійсненні ВТС.

Для запобігання можливим порушенням прав інтелектуальної власності вкрай необхідне вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази щодо врегулювання охорони інтелектуальної власності у сфері ВТС. Для цього необхідно:

- внести доповнення до законодавства України щодо відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності при здійсненні міжнародного ВТС;
- прискорити прийняття закону про ВТС України з іноземними державами з обов'язковим визначенням порядку здійснення охорони інтелектуальної власності;
- міждержавні угоди про ВТС доповнити угодами про проведення спільних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у галузі ОВТ та про взаємну охорону прав на результати інтелектуаль-

- ної діяльності, що створені та надані в процесі двостороннього ВТС;
- посилити державний контроль за виконанням суб'єктами ВТС заходів щодо забезпечення охорони прав інтелектуальної власності на всіх етапах ВТС. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Про Концепцію військово-технічного співробітництва України з іноземними державами на період до 2010 року: указ Президента України від 27.08.2003 р. № 913. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/913/2003>.
Pro Kontseptsiiu viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva Ukrainy z inozemnyu derzhavamy na period do 2010 roku: ukaz Prezidenta Ukrainy vid 27.08.2003 № 913. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/913/2003.
2. Щеглюк Б.П. Експорт військових технологій у контексті забезпечення національної безпеки України // Стратегічні пріоритети. 2014 № 1 (30). С. 150–157.
Shcheglyuk B.P. Eksport viiskovykh tekhnolohii u konteksti zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [in]: Stratehichni priorytety. 2014 № 1 (30). S. 150–157
3. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України. К.: Євроатлантикінформ, 2007. 592 с.
Horbulin V. P., Kachynskiy A. B. Systemno-kontseptualni zasady stratehii natsionalnoi bezpeky Ukrainy. K.: Yevroatlankyinform, 2007. 592 s.
4. Жаліло Я. А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: монографія. К.: НІСД, 2003. 368 с.
Zhalilo Ya. A. Ekonomichna stratehiia derzhavy: teoriia, metodolohiia, praktyka : monohrafiia. K.: NISD, 2003. 368 s.
5. Бегма В. М. Військово-технічне співробітництво в умовах глобалізації: український вимір: зб. мат-лів круглого столу за заг. ред. О. В. Литвиненка. К.: НІСД, 2011. 80 с.
Behma V. M. Viiskovo-tekhnichne spivrobotnytstvo v umovakh hlobalizatsii: ukrainnyi vymir: zb. mat-liv kruhloho stolu za zah. red. O. V. Lytvynenka. K.: NISD, 2011. 80 s.
6. Бадрак В. В. Найсекретніший ринок // Контракти. 2003. № 43. С. 3–7.
Badrak V. V. Naisekretnishyi rynok [in]: Kontrakty. 2003. № 43. S. 3–7.
7. Бадрак В. В. Експорт XXI: ставки на технології // Дзеркало тижня. 2003. № 2. 17 січня.
Badrak V. V. Eksport XXI: stavky na tekhnolohii [in]: Dzerkalo tyzhnia. 2003. № 2. 17 sichnia.
8. Свергунов О. О., Свергунов О. О., Толочний Ю. В. Стратегічні напрями вдосконалення системи управління ризиками при військово-технічному співробітництві // Стратегічні пріоритети. 2011. № 4 (21).
Sverhunov O. O., Sverhunov O. O., Tolochnyi Yu. V. Stratehichni napriamy vdoskonalennia systemy upravlinnia ryzykamy pry viiskovo-tekhnichnomu spivrobotnytstvi [in]: Stratehichni priorytety. 2011. № 4 (21).
9. Охорона інтелектуальної власності у військово-технічній сфері: монографія Зайківський О. Б., Оністрат О. А., Бондарчук М. В. та ін. К.: ВД Дмитра Бурого. 2015. 560 с.
Okhorona intelektualnoi vlasnosti u viiskovo-tekhnichnii sferi: monohrafiia

- Zaikivskiy O. B., Onistrat O. A., Bondarchuk M. V. ta in.K.: VD Dmytra Buraho. 2015. 560 s.*
10. *Зайківський О. Б., Оністрат О. А. Особливості охорони інтелектуальної власності при військово-технічному співробітництві // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2016 № 5. 2016. С 5–16.*
- Zaikivskiy O. B., Onistrat O. A. Osoblyvosti okhorony intelektualnoi vlasnosti pry viiskovo-tekhnichnomu spivrobotnytstvi [in]: Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2016 № 5. S 5–16.*
11. *Міждержавні угоди України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
Mizhderzhavni uhody Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.*
12. *Про заходи щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва України з іноземними державами: указ Президента України від 21.04.1999 р. № 422. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/422/99>.*
- Pro zakhody shchodo vdoskonalennia viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva Ukrainy z inozemnymy derzhavamy: ukaz Prezydenta Ukrainy vid 21.04.1999 r. № 422. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/422/99>.*
13. *Менделеев Д. Красть у фронта — красть у победы. URL: https://zn.ua/internal/krast-u-fronta-krast-u-pobedy-256903_.html.*
- Mendeleev D. Krast u fronta — krast u pobedy. URL: https://zn.ua/internal/krast-u-fronta-krast-u-pobedy-256903_.html.*
14. *Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
Konstytutsiia Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.*
15. *Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/8074-10>.
Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/8074-10>.*
16. *Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 р. № 143. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.*
- Pro derzhavne rehuliuвання diialnosti u sferi transferu tekhnolohii Zakon Ukrainy vid 14.09.2006 r. № 143, URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.*
17. *Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print1452597396210285>.
Kryminalnyi kodeks Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print1452597396210285>.*
18. *Про Концепцію військово-технічного співробітництва України з іноземними державами на період до 2010 року: указ Президента України від 27.08.2003 р. № 913 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/913/2003>.*
- Pro Kontseptsiuu viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva Ukrainy z inozemnymy derzhavamy na period do 2010 roku : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.08.2003r. № 913. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/913/2003>.*
19. *Про проект Закону України «Про військово-технічне співробітництво з іноземними державами»: рішення Ради національної безпеки і оборони України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-09>.*
- Pro proekt Zakonu Ukrainy «Pro viiskovo-tekhnichne spivrobotnytstvo z inozemnymy derzhavamy»: rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-09>.*
20. *Про затвердження Порядку державного експортного контролю за проведенням переговорів, пов'язаних з укладенням зовнішньоекономічних договорів*

(контрактів) щодо здійснення експорту товарів: постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 500. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/500-2012-%D0%BF>.

Pro zatverdzhennia Poriadku derzhavnoho eksportnoho kontroliu za provedenniam perehovoriv, poviazanykh z ukladenniam zovnishnoekonomichnykh dohovoriv (kontraktiv) shchodo zdiisnennia eksportu tovariv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.06.2012 r. № 500. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/500-2012-%D0%BF>.

Надійшла до редакції 25.09.2017 р.

Зайковський А., Оністрат А. Нарушения прав интеллектуальной собственности при военно-техническом сотрудничестве. Рассмотрены возможные нарушения прав интеллектуальной собственности при осуществлении международного военно-технического сотрудничества (ВТС) в зависимости от специфики этой деятельности. Проанализировано законодательство Украины, регулирующее деятельность, связанную с военно-техническим сотрудничеством, относительно обеспечения охраны интеллектуальной собственности. Обращено внимание на важность охраны интеллектуальной собственности на всех этапах военно-технического сотрудничества, а также на необходимость усовершенствования законодательства относительно урегулирования вопросов охраны интеллектуальной собственности в сфере ВТС с иностранными государствами, государственного контроля в этой сфере, а также полномочий и ответственности субъектов ВТС.

Ключевые слова: оборона, интеллектуальная собственность, нарушения прав

Zaykivskiyi O., Onistrat O. Violations of intellectual property rights with military-technical cooperation. Possible violations of intellectual property rights in the implementation of the international military-technical cooperation of Ukraine are considered, depending on the specifics of this activity. The legislation of Ukraine regulating activities related to the military-technical cooperation in relation to the provision of intellectual property protection is analyzed. The importance of intellectual property protection at all stages of the military-technical cooperation and the necessity of improvement of legislation on the regulation of intellectual property issues in the field of military-technical cooperation with foreign states, state control in this area, as well as the powers and responsibilities of the military-technical cooperation entities are noted.

Military-technical cooperation of Ukraine with foreign states is an integral part of not only the state foreign policy, but also domestic policy as it is considered as one of the main factors of scientific and technological development of the domestic defense industrial complex, a source of funds for the development of the latest technologies, the creation and procurement of weapons and military equipment for the needs of the Armed Forces of Ukraine, other military formations and law enforcement agencies of Ukraine.

Modern trends in the development of the international market of weapons and military equipment indicate a steady increase in the transfer of military technologies in the field of the military-technical cooperation.

The creation of the latest technology involves the use of the objects of intellectual property rights, which increases the role of legal protection of their use, especially in the military-technical cooperation.

Therefore, it is relevant to identify and analyze possible violations of intellectual property rights in the implementation of the international military-technical cooperation.

As military and dual-use goods are created on the basis of the objects of intellectual property rights, so the rights for these objects need adequate protection, which has its own peculiarities while the military-technical cooperation.

Ensuring the proper protection of intellectual property in the implementation of the military-technical cooperation is, first of all, in the timely detection and prevention of possible violations of intellectual property rights, defined by the legislation of Ukraine.

However, there is still no special law that would regulate all issues related to the implementation of the military-technical cooperation, including the providing protection of intellectual property protection.

The procedure for state control over the implementation of the military-technical cooperation is determined by the resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine. All issues which are connected to the military-technical cooperation are described in these documents, except which authority specifically and in what way controls the protection of intellectual property.

This is not enough to resolve at least the main acute problems encountered in the commercialization of the objects of intellectual property rights, created for public funds, and moreover, belong to the sphere of national security and defense.

Legislation does not regulate the issue of preventing applications for inventions to foreign countries without prior filing of applications in Ukraine, which in particular leads to uncontrolled leakage of new technologies and their intellectual components abroad. The legislation does not define the responsibility for the actions.

The analysis of legislation allows us to conclude that the main causes of possible violations of intellectual property rights are laid down in the legislation, including in the implementation of the military-technical cooperation.

Protection of intellectual property in the implementation of the military-technical cooperation must be ensured, first of all, by bilateral agreements on this issue, agreements on the protection of secret information and the national legislation of the contracting parties. These agreements should define the basic principles for the execution of the contracts and be aimed at mutual protection of information, prevention of violation of rights to the results of intellectual activity while using during the military-technical cooperation.

The current state of intellectual property protection in the military-technical cooperation process shows the need to improve the regulation of issues of the formation and implementation of the state policy in the field of military-technical cooperation with foreign states, the principles of state control in this area, as well as the powers of the entities of the military-technical cooperation.

The imperfection of the legal framework gives the legal possibility of unauthorized use of the objects of intellectual property rights created during the execution of the state defense order, including (especially) the implementation of the military-technical cooperation.

Key-words: military defense, intellectual property, violations